Štajerski Slovenci v Avstriji niso pomota

Tudi na avstrijskem Štajerskem letos porast števila učencev, ki se ob meji učijo slovenščine

BORIS JAUŠOVEC

Štajerski Slovenci v Avstriji so večkrat v senci svojih bolj znanih in tudi manj asimiliranih koroških rojakov, vendar je zgodovina te male narodnostne skupine, ki ne glede na desetletja trajajoče zanikovanje uradne deželne in zvezne politike ne le pestra, temveč tudi presenetljiva. Ko se je res že zdelo, da v radgonskem kotu ali pri Sobotah in Lučanah ni več nikjer mogoče slišati poleg nemščine tudi slovenščino, se je leta 1988 zgodil preobrat. V Gradcu je krog akademikov in študentov, morda le po prednikih povezanih s slovenščino in Slovenci ali pa celo samo s študijem slavistike, ustanovil Kulturno društvo 7. člen za Slovence na avstrijskem Štajerskem. Že ime društva je bilo udarno, saj sedmi člen pomeni seveda sedmi člen iz Avstrijske državne pogodbe, omembo štajerskih Slovencev v njem pa so večinski deželni politiki do takrat imeli kratko malo za pomoto velikih sil. Štajerskih Slovencev naj namreč v Avstriji sploh ne bi bilo.

Vse več prostovoljnega učenja slovenščine

Nato je šlo z društvom samo še navzgor, čeprav ne ravno ravno. Bili so padci, bile so celo teroristične grožnje in bombe, toda z nakupom Pavlove hiše v Potrni/Laafeldu, streljaj od avstrijske Radgone, je društvo dobilo svoj domicil. Subtilno ga je vpisalo na kulturni zemljevid ne le Avstrije, temveč tudi Slovenije in Madžarske in še preko teh meja. To je društvu uspelo z neprisiljeno, vendar kakovostno sodobno in samozavestno kulturno produkcijo, ki je daleč presegla zgolj folklorno ali celo samo zaprašeno zgodovinsko poslanstvo, ki bi mu ga kdo na prvi pogled utegnil pripisati. Toda Društvo ni ostalo le pri številnih odprtjih tudi odbitih razstav in instalacij ter drugih tovrstnih kulturnih dogodkov, ki privabljajo urbano publiko iz Gradca, z Dunaja, iz Ljubljane ali Budimpešte, ampak se je proslavilo tudi s svojo publicistično dejavnostjo, ki obsega tako beletristiko kot znanstvene študije.

V Potrni že nekaj let prepeva hišni mešani pevski zbor, v Pavlovi hiši je stalna razstava o prisotnosti štajerskih Slovencev v Avstriji skozi zgodovino. Eden največjih in otipljivih uspehov društva ni le to, da je od popisa prebivalstva leta 1991 do leta 2001 število slovensko govorečih Štajercev poskočilo za zavidljivih 29 odstotkov na 2191 ljudi, temveč da sedaj mnoge ljudske in srednje šole ob južni avstrijski meji otrokom ponujajo pouk slovenščine.

"Število prijav za učenje slovenščine vztrajno narašča," pove predsednica Društva 7. člen **Susanne Weitlaner**. "Letos imamo v okrajih Radgona, Lipnica, Feldbach, Voitsberg in Bruck an der Mur k dodatnemu prostovoljnemu učenju slovenščine vpisanih 417 otrok. Lani jih je bilo 338. Za okraj Deutschlandsberg, tako kot lani, pa spet nisem dobila podatkov, saj so mi odgovorili, da tam v ljudske šole hodita le dva učenca slovenskega porekla. Napačno so razumeli mojo prošnjo. Mislim pa, da bi tudi v tem okraju lahko našteli dodatnih okrog dvajset otrok, ki hodijo k uram slovenščine."

Dvojezični kažipot do Pavlove hiše v Potrni oziroma vrnitev odpisane manjšine (Marko Vanovšek)

Treba je že povedati, da to ni dvojezični pouk, kakršnega poznajo v ljudskih šolah na avstrijskem Koroškem, ampak je to dodatna ura ali pa dve uri pouka slovenščine na teden, za kateri učenci žrtvujejo dodatni čas. Toda pred ustanovitvijo Društva ni bilo niti take ponudbe. Kot obvezni izbirni predmet je slovenščina za zdaj ponujena le na treh šolah - na Glavni in realni šoli v Arnežu/Arnfelsu, na Glavni šoli v Ehrenhausnu in na Višji poljedelski in gozdarski šoli v Brucku ob Muri. Drugod, na preostalih 18 šolah, je slovenščina prostovoljni predmet. Slovenščine se torej učenci ne učijo kot maternega jezika, ampak bolj kot tujega jezika oziroma kot jezika sosedov. To je pač realnost.

"Avstrijci Slovenijo dojemajo kot uspešno državo"

In od kod porast zanimanja za slovenščino, vprašam Weitlanerjevo. "Mislim, da Avstrijci Slovenijo vse bolj dojemajo kot uspešno državo, zlasti odkar je v Evropski uniji. Po razpadu Jugoslavije so se spremenile vrednote, nič več ni bilo na meji nekega komunističnega bavbava. Res je od takrat minilo že dvajset let, toda v tem času so lahko učitelji svoj predmet utrdili, ga tudi s številnimi izleti otrok naredili privlačnejšega. Nad našimi učitelji pa niso navdušeni le otroci, marveč tudi ravnatelji, saj s(m)o učitelji slovenščine res nadpovprečno angažirani." Poleg Susanne Weitlaner so to še **Željka Papič**, **Ernst Koerbler** , **Ernestine Scheucher**, **Maria Hirz, Slavica Weber, Hedwig Felgitscher Smrtnik** in **Norma Bale**. Učitelji slovenščine na avstrijskem Štajerskem imajo v Društvu velikega zaveznika. "Če so menili, da je ur slovenščine premalo, so se obrnili na Društvo, saj so tako dosegli več in hitreje, kakor bi to šlo po običajni, uradni šolski poti. Slovenščina je namreč z ustanovitvijo Društva z našim članstvom tudi v sosvetu za slovensko manjšino pri zveznem kanclerju dobila težko pričakovano priznanje in s tem tudi drugačno težo," pove Susanne Weitlaner.

Sedaj si prizadevajo, da bi na graški Pedagoški višji šoli uvedli izobraževanje za učitelje slovenščine na ljudskih in glavnih šolah. Društvo v sodelovanju s slovenskimi pedagoškimi institucijami za učitelje vsako leto pripravlja strokovne seminarje. Ministrstvo za šolstvo iz Ljubljane pa podpira učitelje z učbeniki, ekskurzijami in jezikovnimi tečaji v Sloveniji. Weitlanerjeva je s to podporo iz Slovenije zadovoljna.

Susanne Weitlaner, predsednica Društva 7. člen za avstrijsko Štajersko (Sašo Bizjak)

Dvojezični krajevni napisi v radgonskem kotu?

Z novo šolsko reformo Weitlanerjeva ne pričakuje sprememb pri poučevanju slovenščine na Štajerskem. Pove pa, da Društvo sodeluje pri snovanju novega avstrijskega zakona o narodnostnih skupnostih. "Želimo, da bi Štajerska dobila manjšinski zakon za šolstvo, kar bi pomenilo, da učenci dobijo učbenike in knjige zastonj. Prihodnje leto upamo, da bo stekel tudi radijski spored za štajersko manjšino. Pri televizijski oddaji ORF za koroške Slovence smo letos že dobili približno vsaj en prispevek na mesec o naših temah."

Štajerski Slovenci imajo od leta 2008 tudi dva dvojezična kažipota do Pavlove hiše - in spričo tega ni bilo nobenih razburjenj. Bolj skrivnostni pa so v Društvu ob vprašanju, ali bi se kdaj v prihodnosti recimo v radgonskem kotu za kakšno vas lahko pojavil tudi dvojezični krajevni napis.

"To možnost preučujemo z našimi pravniki že nekaj časa. Težava je v tem, da bi morda morali na Štajerskem upoštevati ne desetodstotni prag slovensko govorečih, kot je to na Koroškem, ampak morda petodstotnega. Težava je tudi v tem, ali naj ta prag velja samo za določen kraj ali pa za vso občino. Slednje bi nas od dvojezičnih krajevnih tabel po vsej verjetnosti zelo oddaljilo," razloži predsednica. Poudari, da bo naslednje leto v znamenju 125-letnice rojstva Avgusta Pavla, njegove pesmi, ki so že izdane v knjigi v slovenščini, nemščini in madžarščini, bo za hišni zbor uglasbil Rušan **Peter Andrej** .

ODMEV

Leto, ko so bili šokirani humanitarci

TATJANA VRBNJAK

Vrste tistih, ki so se s prošnjo za pomoč obrnili na humanitarne organizacije, so bile letos za petino daljše kot lani. Potrebnih pomoči je torej vse več, na vrata humanitarnih organizacij pa trkajo ne le brezposelni, ampak tudi drugi ljudje z najnižjimi dohodki, ki so se nekdaj s svojimi prihodki še zmogli sami prebiti skozi mesec.

In čeprav smo iz prejšnjih let že vajeni slik, ko nevladne organizacije pomagajo ljudem z delitvijo humanitarne pomoči, je letošnje leto žal prineslo tudi podobe izkoriščanja in brezpravja, ki so šokirale celo humanitarce. Podobe, ko je bilo v nekaterih primerih tako poteptano človeško dostojanstvo delavcev (ne le "tujih", ampak tudi "naših"), da se je o tem pričelo govoriti kot o novodobnem suženjstvu, so v letu 2010 dodobra zamajale našo predstavo o socialni državi, predstavo o družbi, v kateri vlada neka osnovna "pravičnost", ki ji uspe zaščititi posameznika, kadar v želji za dobičkom posamezni delodajalci glede temeljnih človeških vrednot morebiti že padejo na izpitu. Z nekaterimi ukrepi naj bi vsaj najhujše tovrstne ekscese država v bodoče vendarle preprečila, a grenek priokus ostaja. Primerov, ki se sploh ne bi smeli dogajati, je namreč cel kup, in nekatere kršitve postajajo samoumevne, država pa je kot brezzobi tiger pri njihovem preganjanju - denimo pri tem, da nekateri delodajalci del plače delavcu izplačujejo na roke in se s tem izognejo dela plačila prispevkov.

Četudi drži, da je imela velik vpliv na poglabljanje stisk ekonomska kriza, ki je s svojimi posledicami prizadela širok krog ljudi, je treba priznati, da je vlada s svojimi ukrepi vendarle preprečila večji prehod v odprto brezposelnost. Ta je zdaj kljub številki 100 tisoč prijavljenih na zavodu za zaposlovanje vendarle še "znosna", a kljub vsemu ogromna, zato se ob tej številki nekatere druge poteze države zdijo toliko bolj nerazumljive. Še posebno to velja za odločitev, da je v takšni socialno zaostreni situaciji nesprejemljivo ostro posegla v zmanjševanje obsega sredstev, namenjenih za javna dela, enega najuspešnejših in najučinkovitejših ukrepov aktivne politike zaposlovanja, ki ima številne multiplikativne učinke. Kajti prav na socialnem področju je mogoče preko številnih programov javnih del učinkovito (in za relativno majhen denar) omiliti posledice, ki jih prinašajo finančna, gospodarska, socialna kriza. Vse več je namreč opozoril zaradi naraščajoče socialne izključenosti, odvisnosti in duševnih stisk pri ljudeh.

Verska svoboda je lakmusov papir

V Ljubljani predstavili papeževo poslanico ob svetovnem dnevu miru

Za prvojanuarski svetovni dan miru se papež **Benedikt XVI.** v poslanici, ki jo je včeraj predstavil predsednik Slovenske škofovske konference, ljubljanski nadškof in metropolit **Anton Stres**, ukvarja z versko svobodo.

Bistvena prvina pravne države je, pravi papež, ni je mogoče zanikati, ne da bi s tem hkrati napadli vse pravice in temeljne svoboščine, saj je njihova sinteza in vrhunec; verska svoboda je lakmusov papir za preverjanje upoštevanja vseh drugih človekovih pravic. In z dveh strani je ogrožena: od religijskih fundamentalizmov in fanatizmov ter od agresivnega sekularizma, nestrpnega "do slehernega izražanja vernosti v javnosti in javnega delovanja verujočih". Kristjani so po papeževem prepričanju danes zaradi svoje vere najbolj preganjani.

Papež versko svobodo povezuje s človekovim dostojanstvom, ki terja, da človek ostane moralni subjekt, ki išče in tudi najde presežnost in ji ostaja zavezan na vseh področjih svojega življenja in delovanja. To pa pomeni, tako za papežem pravi Stres, da verske svobode ni mogoče omejiti na svobodo bogoslužja. Izključitev vere iz javnega življenja ji jemlje njen življenjski prostor, ureditev države, zakonodaja ne smeta briskirati državljanove religiozne razsežnosti. Papež poudarja, da verska svoboda nikakor ni povezana z etičnim ali moralnim skepticizmom ali relativizmom, ampak z dostojanstvom slehernega človeka, za katerega je svobodno in odgovorno iskanje transcendence bistveno.

In medreligijski dialog. To je smer utrjevanja miru, pravijo v Katoliški cerkvi, "voditelji velikih verstev so glede na svoj položaj, vpliv in avtoriteto v svojih skupnostih prvi poklicani k medsebojnemu spoštovanju in dialogu", v globaliziranem svetu in družbi, ki je vedno bolj etnično in kulturno pluralna, velike religije ne bi smele biti problem, temveč opora za edinost in slogo. **(va)**

Protest zaradi zaslišanja Silvestra Šurle

Združenje novinarjev in publicistov (ZNP) protestira zaradi policijskega zaslišanja odgovornega urednika revije Reporter **Silvestra Šurle,** zoper katerega je pobudo za kazenski pregon podal ljubljanski župan **Zoran Janković.** Kot so zapisali v sporočilu za javnost, je Šurla osumljen kaznivega dejanja žaljive obdolžitve, ker je v uvodnem komentarju Reporterja z naslovom Združba nedotakljivih, objavljenem 21. junija letos, ljubljanskemu županu očital nedotakljivost in politično zaščito pred kazenskimi postopki. Župan Janković skuša z ustrahovanjem zatreti vsako kritiko svojega dela, kar ni le napad na svobodo javne besede, ampak tudi na temeljne vrednote demokracije, menijo v ZNP. Zato pozivajo vlado in državni zbor, da odpravita določbe kazenskega zakonika, po katerih lahko državni in lokalni funkcionarji novinarje, ki se kritično izražajo o njihovem delu, policijsko preganjajo pod pretvezo kaznivega dejanja zoper čast in dobro ime. **(sta)**

Izdaja
Časopisno-založniško podjetje
VEČER
Časnik, ki vas razume
Svetozarevska 14, 2504 Maribor
Prva številka je izšla 9. maja 1945.
Tisk: Leykam Tiskarna, d.o.o., Hoče
ISSN 0350-4972

Direktor: **Uroš SKUHALA**
Odgovorni urednik: **Tomaž RANC**
Predsednik nadzornega sveta: **Dušan MOHORKO**

Srečko KLAPŠ: vodja deska
Slavko VIZOVIŠEK: desk
Matija STEPIŠNIK: notranja politika
Sonja PLOJ RATAJC: gospodarstvo
Kornelija GOLOB SOKOLOVIČ: Slovenija
Vojislav BERCKO: zunanja politika
Aljoša PERŠAK: mariborska kronika
Petra VIDALI: kultura
Aljoša STOJIČ: šport
Darko ŠTERBENK: črna kronika
Katarina ŠULEK: reportaže
Dejan PUŠENJAK: V soboto
Sašo BIZJAK: fotografija
Aleš DRAGAR: likovni urednik

Tajništvo uredništva
telefon 02/23 53 200
telefaks 02/23 53 371 (364)
desk@vecer.com

DOPISNIŠTVA:
Ljubljana, Cankarjeva 1, telefon 01/24 15 600
Celje, Razlagova 13 a, 03/425 36 48 (46)
Ptuj, Osojnikova 9, 02/749 21 71 (74)
Murska Sobota, Slovenska 25, 02/53 51 410 (412)
Ravne na Koroškem, Gačnikova pot 3, dopisništvo 02/875 05 24 (20)
Slovenska Bistrica, Trg svobode 26/3, dopisništvo 02/84310 03

TRŽENJE:
Oglasno trženje
telefon 02/23 53 300
telefaks 02/23 53 370
oglasi@vecer.com
Naročniški oddelek
telefon 02/23 53 321 (355)
telefaks 02/23 53 365
narocnina@vecer.com
PREDSTAVNIŠTVA
Ljubljana, Cankarjeva 1, oglasno trženje 01/24 15 618 (619) naročnina, mali oglasi 01/24 15 600
Celje, Razlagova 13 a, naročnina, mali oglasi 03/425 36 30
Ptuj, Osojnikova 9, naročnina, mali oglasi 02/74 92 170
Murska Sobota, Slovenska 25, naročnina, mali oglasi 02/535 14 14

Tiskano 40.000 izvodov. Cena izvoda od ponedeljka do petka je 1,10 EUR, v soboto 1,20 EUR. Mesečna naročnina za december znaša 27,30 EUR, za upokojence in študente 24,44 EUR. Naročnikom v tujini prištejemo ustrezne stroške poštnine po ceniku Pošte Slovenije. Pisne odpovedi naročnin upoštevamo konec meseca. Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost (Ur. list RS, št.134/03) in pravilnika o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost (Ur. list RS, št.17/04) sodi časopis med proizvode, za katere se obračunava davek na dodano vrednost po stopnji 8,5 %. Davek na dodano vrednost je vračunan v ceno časopisa. Transakcijski račun št. 04515-0000521398 pri Novi KBM.